

CAMİLER

CAMİ KAVRAMI TANIMI VE GENEL BİLGİLER

MİMAR MEHMET OSMANLIOĞLU

MİLA MİMARLIK

CAMİ KAVRAMI TANIM VE GENEL BİLGİLER

Cami terimi etimolojik olarak Arapça kökenli olup; *“dağınık şeyi toplamak, biriktirmek, birleştirmek, elbise giymek, müellif, mürettip”* kökünden türemiştir. Arapça "c-m-`a" kökünden türeyen toplayan, bir araya getiren" anlamındaki cami' kelimesi, başlangıçta sadece cuma namazı kılınan büyük mescitler için kullanılan el-mescidü'l-câmi" (cemaati toplayan mescit) tamlamasının kısaltılmış şeklidir, "el-Mescidü'l-câmi" tabiri, ünlü hadis bilgini Taberâni'nin bir rivayetine göre bizzat Hz. Peygamber tarafından kullanılmıştır.

Dinî terim olarak, müslümanların toplu olarak ibâdet ettikleri mekânlara cami denilmektedir. Kur'ân ve sünnette câmi “mescit” kavramı ile ifade edilmiştir. Mescit; secde edilen yer anlamındadır.

İspanya'da yaşayan İslam uygarlığı Endülüs'ten miras kalan ve İspanyolcada cami demek olan ‘mezquita’ sözcüğü Arapça ‘mescid’ kelimesinden gelmektedir.. Diğer batı dillerinde cami karşılığı olarak kullanılan “mosque”, “mosquee”, “moschee” vb. kelimeleri mescidin farklı dillerdeki telaffuzundan kaynaklanmaktadır.

Tasavvufi bakış açısıyla cami; *“gösteriştenden uzak, sâde ama insanların düşünce ufkunu açan; onlara yararlı bilgiler edindiren; islâm dinini anlamayı ve gereklerini hakkıyla yaşamayı kolaylaştıran merkezler, insanların sevgi yumağı hâlinde ilmi paylaştıkları; birbirlerinin derdiyle dertlenip, sevinciyle mutlu oldukları; "Allah" zikri ve fikri ile huzur buldukları; hoşgörülü insanların toplantı mahalleri ve İnsanlığın ortak kaderi olan ölüm ötesi yaşam gerçeğine sevgi ve irfan yollu bir anlayışla hazırlanmayı amaç ve hedef edinmiş insanların toplanma mekânları”* olarak tarif edilmektedir.

Memleketimiz dışındaki İslâm coğrafyasında camiden çok mescit kelimesi daha yaygın olarak kullanılmaktadır. İslâm geleneğinde, özellikle de mahallî farklılıklarıyla birlikte Arap dünyasında insanları toplama, bir araya getirme fonksiyonu itibariyle cuma ve bayram namazlarının kılındığı ve içinde hatibin hutbe okuması için minber bulunan mescitler cami, minberi bulunmayan yani cuma namazı kılınmayan küçük mâbetler ise sadece mescit olarak anılır olmuştur. V. (miladi XI.) yüzyıl İslâm hukukçularından Mâverdîve Ebû Ya'lâ da bu ayırımı açıkça belirtmektedir. Ancak Mescid-i Haram, Mescid-i Nebevi, Mescid-i Aksa ve genellikle mezhep imamlarıyla, ileri gelenlerinin kabirlerinin bulunduğu camilere de mescit denilmektedir.

Osmanlılar döneminde padişah anneleri vâlide sultânların, imparatorluk şehzâde ve sultânları tarafından kişisel servetleriyle inşa ettirilen, iki minaresi(nadiren ikiden fazla) ve hanedan ailesinin emniyetle namaz kılabilmesi için *“hünkâr mahfili”* ve bazılarında *“hünkâr kasrı”* olan, sürekli açık bulundurulmuş, büyük camilere *“selâtin camileri”*, vezirler ve diğer devlet ricali tarafından yaptırılan orta büyüklükteki camilere bânisinin adına izafeten sadece *“cami”*, küçük olup minber bulunmayanlara da *“mescit”* denilmiştir. Mescitlerin cuma namazı kılınan camiye tahvili ise berat ve izinle olmaktadır.

“Namaz kılınan yer” demek olan musalla, Hz. Peygamber döneminde bayram ve cenaze namazı kılınan yerler için kullanılmıştır. Yol boylarındaki üstü açık mescitlere ise Farsçada namazgâh denilmiştir.

Ülkemizde cuma namazları ayırımı yapılmaksızın içinde *“namaz kılınan yapılar”* için yaygın olarak *“câmi”* adı kullanılmaktadır. Mekân boyutları itibariyle daha küçük yapılara da *“mescit”* denildiği gözlemlenmektedir. Geleneksel bir camide; harim, harem(revâklı avlu), sahin(kubbe altı/haremsaray), yan ve arka sahinler,hanımlar mahfili, hünkâr mahfili, müezzin mahfili, son cemaat mahalli, imam-müezzin odası, kütüphane, itikâf odası, minare, mihrap, minber, vaaz kürsüsü, mihrabiye,hazîre ve şadırvan bölümleri yer almaktadır. Günümüzde camilere engelli erişimini kolaylaştırıcı tasarımlar yapılmakta, ihtiyaca göre ilave olarak bayanlara ait ibadet ve sosyal hizmet alanları, derslikler, çok amaçlı salon, aşevi, gıda ve eşya bağış birimleri, sanal kütüphane ve internet erişim birimleri, sağlık kabini gibi mekânlar eklenmektedir.